

ITINERARUL EXPEDIȚIEI ALIAȚILOR CONDUȘI DE MIHAI VITEAZUL ÎN OCTOMBRIE 1595 DE LA BRAN PÎNĂ LA GIURGIU

RADU GLOGLOVAN

După cum se știe, răzvrătirea lui Mihai Viteazul împotriva dominației otomane în noiembrie 1594 a fost urmată de numeroase acțiuni ofensive împotriva garnizoanelor turcești din raialele de la nord și din satele și cetățile de la sud de Dunăre. Insuccesele trupelor otomane cu pierderea Brăilei și a cetăților de la Cernavoda, Turtucaia, Nicopol și Rusciuc l-au determinat pe sultan să destituie pe vizirul Ferhad pașa și să-l înlocuiască cu Sinan pașa, în vîrstă de 80 de ani, dar încă energic și cu multă experiență în treburile războiului. Numit vizir pentru a patra oară se îngriji mai întîi să scape de concurentul său și nu plecă din Istambul pînă nu l-a văzut condamnat la moarte și executat pe Ferhad pașa. Numai după aceea, însoțit de trei pași și cu o armată de peste 80.000 de oameni plecă din capitală la 25 iulie 1595 îndreptîndu-se spre Țara Românească. Jafurile și robirile făcute în Muntenia au creat zvonuri care au exagerat numărul trupelor otomane ridicîndu-le pînă la 180.000 de oameni¹.

În Transilvania principele Sigismund Bathory intrase în Liga creștină în vara anului 1594 și atrăsese în această organizație și pe voievozii Moldovei și Munteniei, Aron Vodă și Mihai Viteazul. Țările române puteau astfel să acționeze unitar împotriva dușmanului comun. Rolul hotărîtor îl avea Muntenia, deoarece aceasta ridicase la 13 noiembrie 1594 steagul luptei împotriva dominației otomane printr-o operațiune sistematică de curățire a teritoriului țării de orice elemente turcești și a continuat prin luptele de la nordul și sudul Dunării la Putinei și Șerpătești, Rusciuc, ocuparea cetăților Chilia, Ismail, Cetatea Albă, Tighina.

Între timp, la 20 mai 1595 principele Bathory încheiase un tratat de alianță cu Mihai Viteazul printr-o delegație de boieri care avusese mai dinainte legături conspirative cu principele Transilvaniei. Un tratat asemănător se încheiase la 3 iunie 1595 la Alba Iulia între Transilvania și Moldova. Ambele tratate constituiau baza politică a cooperării militare pe viitor.

1. A. Veress, *Campania creștinilor în contra lui Sinan pașa din 1595*, București, 1925, p. 16. Extras din *Analise Academiei Române, Memoriile secțiunii istorice*, seria III, tom. IV.

În noile condiții și a expediției conduse de Sinan pașa. Mihai Viteazul renunță să mai apere linia Dunării și se retrase la Călugăreni, unde avu loc vestita bătălie de la 13/23 august. După această victorie viteazul voievod se retrase prin București și Tîrgoviște pe valea Dîmboviței pînă la Stoienești.

Sigismund Bathory plecase din Alba Iulia la 17/27 august cu circa 7000 de oameni spre Brașov, unde urma să se întâlnească cu oastea securilor. A doua zi, în tabăra de la Sebeșul Săsesc curierul lui Albert Kiraly îi aduse vești despre lupta de la Călugăreni. După un marș de 6 zile oastea lui Bathory ajunse la Codlea, unde trecu în revistă detașamentul securilor de aproape 15.000 de oameni și tot acolo îi sosiră în următoarele trei săptămîni ajutoarele trimise de la Oradea, Sibiu, Brașov, Mediaș și Bistrița, din Polonia 300 de cazaci, din Silezia 1.500 de reiteri și din Moldova Ștefan Răzvan cu vreo 4.000 de oameni urmăriti de oastea lui Ieremia Movilă, care ocupase tronul Moldovei.

Această oaste, care ajungea pînă aproape la 32.000 de oameni, trecea pe la Bran la 1 octombrie unde a rămas și în următoarele zile continuînd drumul de la 4 octombrie ajunse la Rucăr unde se instală tabăra pentru a aștepta pe cei întîrziați. Aci este localizată prinderea vulturului înfățișat în reprezentările grafice de epocă drept semn aducător de noroc. La 12 octombrie, cînd își făcea testamentul Ștefan Bocskay oastea era tot acolo, ca și în ziua următoare cînd soseau cei o sută de cavaleri toscani conduși de Francisc Silvio Piccolomini.

Abia la 14 octombrie 1595 oastea aliaților s-a pus în mișcare coborînd pe valea Dîmboviței cu Ștefan Răzvan și detașamentul său în avangardă pînă la Stoienești, unde aștepta Mihai Viteazul cu cei 8.000 de oameni ai săi de mai bine de trei săptămîni. Urmele acestei tabere se mai văd și astăzi pe stîncile din jurul schitului Negru Vodă în chipuri de ostași călări și diferite semne săpate în piatră. A doua zi, 15 octombrie 1595 aliații și-au continuat înaintarea cu Mihai Viteazul în avangardă, cum va rămîne de acum înainte în dispozitivul oștilor aliate pînă la Giurgiu, urmat de moldovenii lui Ștefan Răzvan, ultimul fiind Sigismund Bathory, cu grosul oștirii, artileria sa și mulțimea carelor cu muniții și alimente, pînă la Gemenea — Voinești, unde s-a făcut din nou tabără pentru noapte. Urmele taberei se păstrează în cetatea de pămînt de la Voinești, prin fragmente ceramice caracteristice secolului al XVI-lea și tradiții populare despre luptele cu turcii pe care le-ar fi avut oastea lui Mihai Viteazul pe văile vecine. În marginea șoselei din satul Burlănești se poate vedea crucea ridicată de frații Buzești în amintirea acestor lupte, pe care se află o inscripție săpată în piatră cu data din „zilele lui Io Mihai voievod și ale doamnei Stanca și fiului lor Petrasco voievod și a făcut dumnealui Radul vel clucer și dumnealui Preda vel postelnic și dumnealui Stroeie vel stolnic, în anul 7105 (1596—1597). O tradiție locală atribuie construirea cetății de pămînt de la Voinești

chiar oștilor lui Mihai Viteazul, sub conducerea căpitanilor Voinea și Cindea, care ar fi întemeietorii satelor Voinești și Cindești, în realitate așezări cu mult mai vechi decât sfârșitul secolului al XVI-lea².

În dimineața următoare, cu un ceas înainte de ziuă, s-a ridicat tabăra și aliații și-au continuat înaintarea pînă la 3 mile (4—5 km.) de Tîrgoviște, în mijlocul unei cîmpii întinse, unde se deschide larg valea Dimboviței, în dreptul satelor Dragomirești și Priseaca. Aici s-a făcut un popas de vreun ceas în timpul căruia s-a trimis un detașament de călăreți în recunoaștere, care la întoarcere a informat pe aliați că a ajuns pînă la tabăra părăsită a turcilor, în marginea de sud a Tîrgoviștei, plină cu urme de focuri și vite tăiate și mai aflaseră că în oraș erau întărituri iar turcii dinăuntru i-au întâmpinat cu lovituri de tunuri. S-a ținut un scurt sfat, călare, al comandanților și s-a hotărît să se continue înaintarea pînă la Tîrgoviște, în fața căreia urma să se așeze tabăra. În dispozitiv de luptă, dar tot „în ordinea obișnuită”, cu oastea lui Mihai Viteazul în avangardă, înaintînd încet și cu precauție pentru evitarea vreunei curse a vicleanului Sinan, îmbătrînit în războaie și stratageme, spre seară, oastea aliaților a traversat tabăra părăsită a turcilor pe o lungime de 8—9 km. și 4—5 km. lățime și s-a oprit la marginea de răsărit a orașului. În acest loc s-a organizat tabăra pentru noaptea de 16—17 octombrie „de-a lungul riului ce trece prin Tîrgoviște”, Ialomița, cu Sigismund Bathory și artileria lui în flancul răsăritean al orașului, avînd front spre Tîrgoviște iar Ștefan Răzvan și Mihai Viteazul avînd riul în spate, cu frontul spre sud-est, de unde ar fi putut să se întoarcă Sinan cu oastea sa. Noaptea s-au dat numeroase alarme, deoarece unii cîntre ostașii turci, care părăsiseră tabăra după aventuri se întorceau reștiind nimic despre retragerea lui Sinan și cădeau în mîinile străjilor, care îi făceau prizonieri.

În dimineața zilei următoare, 17 octombrie 1595 s-a convocat un consiliu al comandanților care a hotărît să lichideze mai întîi garnizoana otomană din Tîrgoviște și apoi să continue urmărirea trupelor lui Sinan. Trebuia mai întîi și de urgență schimbată poziția pe care o aveau, deschisă de toate părțile și nepotrivită din punct de vedere strategic, în cazul întoarcerii oastei turcești. Un detașament de 300 călăreți a primit misiunea să recunoască o bază de atac împotriva garnizoanei otomane din Tîrgoviște, care a ales cîmpul din partea nord-vestică a orașului, numit pe atunci Severin și în continuare moșia Popșa. În aceeași zi s-a ridicat tabăra și oastea aliată s-a deplasat, defilînd pe sub ochii turcilor din oraș, pentru a ocupa această bază, care întrunea cele mai bune condiții : la stînga se afla riul Ialomița „cu un zăgaz foarte mare, întărit cu trunchiuri foarte dese” și la dreapta înălțimea formată de terasa su-

2. Al. Vasilescu, Cetatea Dimbovița, Buletinul Comisiei monumentelor istorice, 1945 nr. 123—126, p. 27—28.

perioară a Ialomiței cu dealurile împadurite ale Teișului. Mișcările aliaților erau urmărite de garnizoana turcească din oraș, care n-a încercat nici o ieșire ci s-a mulțumit doar să tragă cu tunurile, fără a putea să provoace pierderi oastei aliate. S-a organizat apoi tabăra, care pentru orice eventualitate avea dispozitiv de luptă, după vechea rânduială : în **avangardă Mihai Viteazul**, imediat în fața orașului, după care urma Sigismund Bathory la centru și în flancul drept Ștefan Răzvan, ambele detașamente cu spatele la Ialomița și frontul spre sud. După aranjarea **dispozitivului** a început atacul împotriva garnizoanei turcești și luptele au continuat pînă la lichidarea acesteia³. În zilele următoare, 9/19 și 10/20 octombrie s-au cărat prăzile, s-au așteptat provizii din Ardeal, precum și întoarcerea detașamentului trimis pentru paza unor treceri dinspre Moldova, dar mai ales din calcul pentru a se depărta turcii. Abia la 13/23 octombrie s-a reluat înaintarea pe drumul Giurgiului, lăsînd Bucureștii în stînga. Pentru noaptea de 13/14 octombrie tabăra a fost organizată într-o regiune înconjurată de mlaștini, care poate fi localizată la Băleni, sugestiv prin însuși numele așezării, aflat pe drumul **Giurgiului**, pe care se refugiase și Vlad Dracul în decembrie 1447: acolo fusese ajuns de oștile lui Iancu de Hunedoara și ucis.

A doua zi a continuat înaintarea tot pe drumuri neumblate, ținînd cît mai direct calea Giurgiului pînă într-o vale mare și cuprinzătoare, pe la Potlogi, în marginea Argeșului, la 40 km. vest de București. În tabăra de aci (14/15 24/25 octombrie) se plănuia înviorarea oamenilor și odihna animalelor dar aflîndu-se din nou despre retragerea lui Sinan spre Dunăre în ziua de 15/25 s-a trecut Argeșul pe la Căscioarele și s-a continuat prin păduri și peste dealuri un marș lung pînă într-o vale sprijinită de toate părțile de înălțimi, unde s-a făcut din nou tabără, desigur în malul Neajlovului, la Vadul Lat (25/26 oct.)⁴. Aici s-a primit veste că Sinan trecuse deja Dunărea și că de două zile armata otomană trecea podul cu spaimă și mare învălmășeală, dar pe malul stîng era încă o mare parte din ariergardă și prăzile luate din țară cu mulți robi. În ziua următoare s-a trecut Neajlovul și s-a înaintat pe șleaul vechi de pe valea Milcovățului prin Rușii lui Asan și Ghimpați trecînd Cîlniștea pe la Căminăreasa, înopțînd într-o vale mai la sud, ca a doua zi, 27 octombrie să ajungă pînă la Bălănoaia, aproape de Giurgiu. Cercetașii trimiși de aci au aflat că turcii trecuseră Dunărea și rămăseseră dincoace numai prăzile și robii păziți de vreo două mii de călăreți otomani. S-a organizat la repezeală un detașament de călăreți și pedestrași care au atacat detașamentul turcesc, făcînd un adevărat măcel și eliberînd vreo 8.000 de robi și prăzile furate.

În aceeași seară oastea aliată a intrat în Giurgiu și s-a apropiat

3. Descrierea amănunțită a luptelor de la Tîrgoviște am prezentat-o în „Cetatea Tîrgoviștei” articol publicat în *Chronica Valachica*, Tîrgoviște, 1973, p. 85—105.

de cetate. S-a făcut recunoașterea și un plan de bătaie pentru spargerea zidurilor unei cortine. În zilele de 18/28 și 19/29 au avut loc hîrțuiri cu garnizoana otomană în timp ce artileria grupată a bombardat zidurile pînă ce a realizat o breșă. După ce breșa a fost lărgită și numărul asaltătorilor turci împușinat cetatea a putut fi luată cu asalt în ziua de 30 octombrie 1595.

Ziua următoare a fost lăsată pentru odihnă ca la 1 noiembrie să înceapă retragerea spre București, fără a se fi lăsat vreo garnizoană în cetatea cucerită. După o odihnă de trei zile la București aliații s-au îndreptat spre Transilvania, prin Gherghița, unde Sigismund Bathory s-a despărțit de Mihai Viteazul. La 8 noiembrie Bathory ajungea la Brașov.

Astfel se încheia una din expedițiile de eliberare la care au participat toate provinciile românești, acțiune simbolică pentru evenimentele următoare și mesaj durabil peste veacuri pînă la împlinirea unirii definitive a tuturor românilor într-un singur stat național.